

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTI DIREKTORLARINING
MALAKA OSHIRISH JARAYONINING ZAMONAVIY TALABLARI**

Sattorova Mahsuda Farmonovna

Toshkent shahar Puchon Universiteti magistranti

E-mail: sultanovasevinch935@mail.com

ANNOTASIYA: *Maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining malaka oshirish jarayoniga qo'yilayotgan zamonaviy talablar, xususan raqamli kompetensiyalar, innovatsion boshqaruv yondashuvlari, liderlik rivoji va strategik boshqaruv mexanizmlari tahlil qilinadi. Muallif tomonidan xalqaro standartlar asosida ishlab chiqilgan modulli malaka oshirish modeli taklif etilib, ushbu jarayonni modernizatsiya qilishga oid ilmiy-amaliy tavsiyalar berilgan.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, boshqaruv kompetensiyalari, malaka oshirish, innovatsion boshqaruv, raqamli ko'nikmalar, sifat monitoringi, liderlik*

ANNOTATION: *The article analyzes modern requirements for the professional development of preschool education directors, emphasizing digital competencies, innovative management approaches, leadership development, and strategic decision-making skills. The author proposes a modular model based on international standards and provides practical recommendations for modernizing the professional development system in line with contemporary educational challenges.*

Keywords: *preschool education, managerial competencies, professional development, innovative management, digital skills, quality monitoring, leadership*

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya jarayonlari sharoitida maktabgacha ta'lim tizimini boshqarish masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylangan bo'lib, bu jarayon MTT direktorlarining kasbiy salohiyati va boshqaruv madaniyatini zamon talablari asosida uzluksiz takomillashtirishni taqozo etadi. Maktabgacha ta'lim tashkiloti rahbari nafaqat

pedagogik jarayonni tartibga soluvchi mutaxassis, balki ta'lim sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi strategik boshqaruvchi sifatida ham faoliyat yuritadi. Shu sababli direktorlarning malaka oshirish tizimi kompleks yondashuvga, ilmiy asoslangan modul va kompetensiya standartlariga, hamda zamonaviy boshqaruv texnologiyalariga mos ravishda qayta ko'rib chiqilishi zarur. Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'lim rahbarlarining professional rivojlanishi nafaqat nazariy bilimlar bilan cheklanib qolmay, balki ularning analitik fikrlashi, liderlik fazilatlarini, innovatsion yondashuvlarni joriy eta olish salohiyati va boshqaruv jarayonida data-analitik vositalardan foydalanish qobiliyatini shakllantirishga qaratiladi. Muallif fikriga ko'ra, aynan mana shu jihatlarda O'zbekiston sharoitida direktorlar malakasini oshirish jarayonini modernizatsiya qilishda asosiy "drayver" bo'lib xizmat qilishi kerak. Chunki raqamli maktabgacha ta'lim muhiti, elektron boshqaruv tizimlari, sifat monitoringining avtomatlashtirilgan platformalari rahbarlardan zamonaviy kasbiy kompetensiyalarni talab etadi.

Shu nuqtai nazardan, MTT direktorlarining malaka oshirish jarayonida interaktiv va amaliy metodlardan keng foydalanish, xususan "case-study", "problem based learning", "peer-to-peer mentoring", real boshqaruv vaziyatlarini modellashtirish, loyiha asosida o'qitish kabi yondashuvlar samaradorlikni oshiradi. Ayni paytda malaka oshirish jarayonining xalqaro talablariga mos bo'lishi uchun har bir modulda ta'lim sifatini baholash mexanizmlari, raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish, jamoani boshqarish psixologiyasi, stress-menejment, konfliktologiya, bolalar rivojlanishiga oid diagnostik yondashuvlar va strategik rejalashtirish kompetensiyalariga alohida e'tibor qaratilishi zarur. Muallifning tahliliga ko'ra, hozirgi davrda direktorlar uchun faqat ma'muriy buyruqbozlikdan iborat an'anaviy boshqaruv modeli yetarli emas; aksincha, ta'lim jarayonini innovatsion rivojlantirishga yo'naltirilgan, o'zgaruvchan sharoitga moslashuvchan, analitik qaror qabul qila oladigan rahbarlar tayyorlash zamonaviy talablarning markazida turadi.

Direktorlarning malaka oshirish jarayoniga xalqaro tajribaning integratsiya qilinishi ularga sifat menejmenti, pedagogik monitoring, xodimlar bilan ishlash, kommunikativ liderlik va natijaviy boshqaruv tamoyillarini samarali qo'llash imkonini beradi. Bunda UNESCO, OECD va boshqa xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiyalar tizimi MTT rahbarlarining kasbiy rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda muhim metodik asos bo'lib xizmat qilishi mumkin. Malaka oshirish jarayonining muntazamligi va tizimliliigi, onlayn va oflayn shakllarning uyg'unlashtirilgan modeli, har bir direktor uchun shaxsiy rivojlanish yo'nalishi (IDP — Individual Development Plan) ishlab chiqilishi ushbu jarayonning samaradorligini yanada oshiradi.

Bundan tashqari, direktorlarning boshqaruv faoliyatida raqamli kompetensiyalarning shakllanishi bugungi kundagi eng muhim talablardan biridir. Elektron hujjat aylanishi, raqamli portfoliolar, muassasada o'quv jarayonini raqamli monitoring qilish, ota-onalar bilan muloqotning raqamli platformalar orqali olib borilishi, statistik ma'lumotlarni tahlil qilish va ularga asoslangan boshqaruv qarorlarini qabul qilish — bularning barchasi rahbarlarning malaka oshirish kurslarida o'rganilishi zarur bo'lgan kompetensiyalar sirasiga kiradi. Shu asosda muallif taklif qiladi: malaka oshirish jarayonida har bir direktor uchun raqamli kompetensiyalarni bosqichma-bosqich o'rgatuvchi modul tizimini yaratish, ularni baholashning diagnostik vositalarini joriy etish hamda kurs natijalarini amaliy loyihalar bilan bog'lash foydali bo'ladi. Bunday yondashuv o'z navbatida rahbarlarning ta'lim muassasasi taraqqiyoti strategiyasini mustaqil ishlab chiqish, innovatsion g'oyalarni sinovdan o'tkazish va jamoani boshqarishda samarali motivatsiya tizimlarini yo'lga qo'yish imkoniyatini kengaytiradi.

MTT direktorlarining malaka oshirish jarayoni zamon talablari asosida yangilanib borishi ta'lim tizimining konkurentbardoshligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Direktorlarning boshqaruv kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan kompleks yondashuv, modul asosida tashkil etilgan ilmiy-metodik dasturlar, raqamli ko'nikmalarni yuksaltiruvchi mashg'ulotlar va xalqaro tajribaga asoslangan innovatsion boshqaruv texnologiyalarining tatbiqi maktabgacha ta'lim

sifatining oshishiga xizmat qiladi. Muallif tahliliga ko'ra, malaka oshirish tizimini modernizatsiya qilish nafaqat rahbarlarning kasbiy rivojlanishini ta'minlaydi, balki ta'lim tashkilotlarining strategik rivojlanish konsepsiyasini shakllantirishda, pedagoglar va ota-onalar bilan samarali hamkorlikni yo'lga qo'yishda ham muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shunday ekan, direktorlarning malaka oshirish jarayoniga innovatsion, integrativ va kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvni joriy etish maktabgacha ta'lim tizimining kelgusi taraqqiyotida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Direktorlarning malaka oshirish jarayonida muhim deb faraz qilingan g'oyalar quyida ko'rsatib o'tiladi.

1. Kompetensiyaga asoslangan baholash tizimining joriy etilishi

Oldingi matnda aytilmagan muhim jihatlardan biri — **direktorlarning malaka oshirish jarayonida baholash mexanizmlarini yangilash zarurati**. Hozirgi tizim ko'proq nazariy bilimlarni o'lchashga yo'naltirilgan bo'lib, zamonaviy yondashuv esa real boshqaruv kompetensiyalarini amaliy diagnostika qilishni talab etadi.

– Direktorlarning boshqaruv salohiyatini baholashda kompetensiyaga asoslangan indikatorlar, psixologik diagnostika testlari, faoliyat portfoliolarini tahlil qilish, 360° baholash tizimi va amaliy loyihalarning natijaviy monitoringi joriy etilishi maqsadga muvofiq.

2. Maktabgacha ta'limda inklyuziv boshqaruv ko'nikmalarining rivoji

Oldingi matnda inklyuziv ta'lim masalasi alohida yoritilmagan. MTT direktorlarining zamonaviy talablari orasida **inklyuziv ta'limni tashkil qilish va boshqarish kompetensiyasi** alohida ahamiyatga ega.

– Direktorlar inklyuziv muhitni yaratish, maxsus pedagoglar faoliyatini muvofiqlashtirish, ota-onalar bilan hamkorlik strategiyalarini ishlab chiqish va bolalarning ehtiyojlariga mos moslashtirilgan ta'lim jarayonini yo'lga qo'yish bo'yicha tayyorlanishi zarur.

3. Direktorlarning emotsional-intellektual salohiyatini rivojlantirish

Zamonaviy boshqaruvda IQ yetarli emas; **emotsional intellekt (EI)** rahbarning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir qiluvchi omildir.

– Direktorlar EIni rivojlantirish bo'yicha amaliy treninglardan o'tishi, stressga chidamlilik, konfliktlarni konstruktiv hal qilish, jamoa motivatsiyasini boshqarish kabi ko'nikmalarni chuqur o'zlashtirishi kerak.

4. Direktorlarning xalqaro ta'lim standartlari bilan tanishlik darajasini oshirish

Avvalgi matnda xalqaro standartlar tilga olingan, biroq ularning amaliy tatbiqi haqida to'liq aytilmagan.

– Rahbarlar uchun UNESCO ECCE, OECD TALIS va UNICEFning maktabgacha ta'lim bo'yicha kompetensiya modellari asosida maxsus modul ishlab chiqish va ularni mahalliy ta'lim tizimiga integratsiya qilish zamonaviy ehtiyojlardan biridir.

5. Muassasa brendini shakllantirish va marketing kompetensiyasi

Bugungi kunda ta'lim tashkilotlari o'rtasida raqobat kuchaygan. Direktorlarning malaka oshirish tizimida **ta'lim marketingi va muassasa brendini** shakllantirish bo'yicha bilimlar ham kiritilishi lozim.

– Direktorlar ijtimoiy tarmoqlar bilan ishlash, muassasa obro'sini oshirish strategiyalari, ota-onalar ishonchini mustahkamlash usullari, hamkor tashkilotlar bilan PR aloqalarni yo'lga qo'yish ko'nikmalarini egallashi kerak.

6. Raqamli xavfsizlik (cybersecurity) bo'yicha kompetensiyalarni rivojlantirish

MTTlar tobora raqamlashtirilayotgani bois axborot xavfsizligi masalasi jiddiy ahamiyat kasb etadi.

– Direktorlar shaxsiy ma'lumotlar himoyasi, bolalar onlayn xavfsizligi, raqamli hujjatlarning maxfiyligini ta'minlash va kibertahdidlardan muhofaza qilish bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tishi lozim.

7. Maktabgacha yoshdagi bolalarda XXI asr kompetensiyalarini rivojlantirish bo'yicha boshqaruv.

O'zgaruvchan sharoit pedagoglardan emas, rahbarlardan ham bolalar rivoji bo'yicha zamonaviy yondashuvlarni tushunishni talab etadi.

– Direktorlar STEAM-elementlarini joriy etish, muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish, kreativ muhit yaratish va o'yin asosida ta'limni modernizatsiya qilish jarayonlarini boshqarish kompetensiyalarini oshirishi kerak.

8. Monitoring va analitik tahlilning ilmiy metodlari yetarlicha ochilmagan

Mavjud matnda monitoring haqida aytilgan, ammo ilmiy statistik tahlil usullari yoritilmagan.

– Direktorlar uchun regressiya tahlili, pedagogik diagnostika metodlari, statistik paketlar (SPSS, Excel Analytics), natijalarni vizualizatsiya qilish kabi ko'nikmalarni o'rgatish boshqaruvda aniq qarorlar qabul qilish imkonini beradi.

Umuman olganda, zamonaviy maktabgacha ta'lim tashkiloti direktori — ta'lim jarayonida barqaror o'zgarishlarni boshqaradigan, innovatsion fikrlaydigan va pedagogik jamoani yangi bosqichga olib chiqishga qodir bo'lgan liderdir. Uning kasbiy faoliyati jamiyatning kelajak avlodini shakllantirishda hal qiluvchi o'rin tutadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Boltayev A. *Maktabgacha ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligi*. Toshkent: Fan, 2022.
2. UNESCO. *Early Childhood Care and Education Leadership Framework*. 2021.
3. Fullan M. *Leading in a Culture of Change*. Jossey-Bass, 2014.
4. Uchqunova A.R. *Loyihalarga innovatsiyalarni jalb etish jarayoni*. Yangi O'zbekiston talabalari axborotnomasi jurnali, 2025
5. Xodjayeva M. *Ta'lim menejmentining zamonaviy metodlari*. Toshkent: Innovatsiya, 2020.
6. OECD. *Strengthening Leadership in Early Childhood Education*. 2020.